

ЦИФРОВІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

DIGITALIZATION OF REGIONAL ECONOMIC SYSTEMS AS A FACTOR OF THE DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

Стаття присвячена дослідженню особливостей цифровізації регіональних господарських систем та використання краудфандингових платформ для розвитку соціального підприємства в умовах децентралізації. Розглянуто головні риси соціального підприємництва та базові проблеми громади, на вирішення яких воно спрямовано. Запропоновано власне визначення поняття «соціальне підприємство» як інноваційної діяльності людини, котра здійснює системні зміни в соціальній чи екологічній сфері, отримує прибуток від цієї діяльності та суттєво впливає на розвиток регіональних господарських систем. Доведено, що соціальне підприємство представляє собою певну систему, котра відображає різні комбінації факторів або ресурсів, зацікавлених сторін (стейкхолдерів) і процесів. Визначено основні складові системи соціального підприємництва, що містить фактори та ресурси (державна політика, соціальний і людський капітал, фінансові ресурси, освіта та навчання), а також ключових стейкхолдерів (урядові установи, соціальні підприємства, соціальні інвестори, донори, бізнес-асоціації та інкубатори, акселератори, навчальні заклади та громада). Встановлено, що цифровізація регіональних господарських систем спонукає до поширення нових інноваційних джерел фінансування соціального підприємства, таких як краудфандинг. Розглянуто найбільш поширені краудфандингові платформи для соціального підприємства в Україні. Визначено ряд позитивних та негативних аспектів використання краудфандингових платформ соціальними підприємствами.

Ключові слова: соціальне підприємство, цифровізація, регіональні господарські системи, децентралізація, краудфандинг.

The article is devoted to the study of the features of digitalization of regional economic systems and the use of crowdfunding platforms for the development of social entrepreneurship in conditions of decentralization. The main features of social entrepreneurship and the basic problems of the community, the solution of which it is aimed at, are considered. A proper definition of the concept of "social entrepreneurship" is proposed as an innovative activity of a person who implements systemic changes in the social or environmental sphere, receives profit from this activity and significantly affects the development of regional economic systems. It has been established that the development of social entrepreneurship in Ukraine is hindered by the imperfection of the regulatory and legal framework, the lack of effective state support mechanisms, insufficient access to investments, and a low level of social participation. It has been proven that social entrepreneurship is a certain system that reflects various combinations of factors or resources, interested parties (stakeholders) and processes. The main components of the social entrepreneurship system, which includes factors and resources (state policy, social and human capital, financial resources, education and training), as well as key stakeholders (government institutions, social enterprises, social investors, donors, business associations and incubators, accelerators, educational institutions and the community) are defined. It has been established that the digitalization of regional economic systems encourages the spread of new innovative sources of funding for social entrepreneurship, such as crowdfunding. The most common crowdfunding platforms for social entrepreneurship in Ukraine are considered. A number of positive and negative aspects of the use of crowdfunding platforms by social enterprises have been identified. It has been proven that digitalization of regional economic systems is the basis for creating new innovative types of business models, building productive cooperation between key stakeholders of the social entrepreneurship system.

Key words: social entrepreneurship, digitalization, regional economic systems, decentralization, crowdfunding.

УДК 004:[332.1:330.342.146]:338.244.47(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.4-9>

Ревко А.М.¹

д.е.н., професор,
Національний університет
«Чернігівська політехніка»

Revko Alona

Chernihiv Polytechnic National University

Постановка проблеми. В Україні розвиток соціального підприємства гальмується недосконалістю нормативно-правової бази, відсутністю ефективних механізмів державної підтримки, недостатнім доступом до інвестицій та низьким рівнем соціальної участі. Слід зазначити, що одним із головних бар'єрів розвитку соціального підприємства в Україні є труднощі із залученням зовнішніх коштів (інвестицій), що створює гірші умови для розвитку українського соціального підприємства порівняно з іншими європейськими країнами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей розвитку соціального підприємства в умовах цифровізації регіональних господарських систем присвячені праці науковців, зокрема, А. Валігори [7], А. Ніколсона [3], Дж. Керліна [2], М.-Л. Мур [3], П. Беллефламме [4], Т. Ламберта [4], Ф. Р. Вестлі [4] та інших.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження особливостей цифровізації регіональних господарських систем та використання краудфандингових платформ для розвитку соціального підприємства в умовах децентралізації.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7888-3657>

Виклад основного матеріалу дослідження.

Дослідження розвитку соціального підприємництва сягають 1980-х років. Поняття «соціальне підприємництво» вперше використав Мохаммад Юнус, лауреат Нобелівської премії, який трактував соціальне підприємництво як інноваційну діяльність, яка має допомагати людям. Вчений розглядав соціальне підприємництво як соціальний бізнес, який є ідеологічно обумовленим і вигоди від якого спрямовуються на благо суспільства, а засновник цього бізнесу отримує, в більшості випадків, нематеріальні вигоди. У цьому спектрі соціальне підприємництво характеризується соціальними рисами. Зокрема, соціальне підприємництво вирішує багато соціальних проблем громади. Наприклад, бідність, безробіття, відсутність доступу до медичної допомоги, психологічна та соціальна реабілітація осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах, професійна, медична та соціальна реабілітація людей з особливими потребами тощо.

Дж. Керлін зазначає, що різні концепції розвитку соціального підприємництва формуються у відповідності з історичними та інституційними аспектами функціонування систем соціального забезпечення [2]. Розвиток системи соціального підприємництва створює нові можливості у взаємодії людей, людей і держави, людей і місцевої громади.

На нашу думку, соціальне підприємництво – це інноваційна діяльність людини, яка здійснює системні зміни в соціальній чи екологічній сфері, отримує прибуток від цієї діяльності та суттєво впливає на розвиток регіональних господарських систем. Наприклад, соціальні підприємці створюють нові робочі місця, сплачують податки та покращують рівень життя населення певного регіону [5].

В умовах децентралізації владних повноважень концепція розвитку соціального підприємництва представляє собою взаємозалежну сукупність акторів (стейкхолдерів), яка функціонує таким чином, що забезпечує підприємницьку та соціальну дію (вплив) на конкретно взятій території. Підприємницькі та соціальні дії стосуються процесу, за допомогою якого люди шукають можливості для інновацій у різноманітних сферах функціонування регіональних господарських систем, а також у структурі потреб населення певної території.

Соціальне підприємництво представляє собою певну систему, котра відображає різні комбінації факторів або ресурсів, зацікавлених сторін (стейкхолдерів) і процесів (рис. 1).

Нами визначено базові елементи системи соціального підприємництва, яка включає ресурси (державна політика, соціальний і людський капітал, фінансові ресурси, освіта та навчання), основних зацікавлених сторін – стейкхолдерів – (урядові установи, соціальні підприємства, соціальні

інвестори, донори, бізнес-асоціації та інкубатори, акселератори, навчальні заклади та громада).

Ключові стейкхолдери системи соціального підприємництва відіграють вирішальну роль у вирішенні економічних, соціальних, культурних та екологічних проблем. Так, державні установи за ініціативою «зверху вниз» через механізми стимулювання визначають інституційні рамки та стратегію розвитку соціального підприємництва регіонів; бізнес як інвестор і ментор; громада як «замовник» послуг, у якому створюються соціальні підприємства з метою досягнення соціальних змін за ініціативою «знизу» та сприяння добробуту суспільства; заклади освіти як інструмент формування підприємницьких компетенцій та доступу до бази знань. Взаємодія між ключовими стейкхолдерами на практиці залишається дуже обмеженою.

Вагомий вплив на розвиток соціального підприємництва здійснює взаємодія між традиційними джерелами фінансування, такими як (соціальні) банки, підтримкою держави та окремими особами та організаціями. Проте саме це співробітництво лише починає розглядатися з практичної та теоретичної точки зору [3].

Цифровізація регіональних господарських систем спонукає до поширення нових інноваційних джерел фінансування соціального підприємництва, таких як краудфандинг, котрий полягає у залученні великої, розрізненої аудиторії, яку називають «натовпом», для отримання невеликих внесків, які можуть досягати неймовірних сум через величезну кількість учасників. Незважаючи на те, що сама ідея успішно використовується в маркетингу пожертвувань протягом тривалого часу, нині краудфандинг, як правило, підтримується спілкуванням у соціальних мережах через Інтернет і включає чітку винагороду та логіку інвестицій [1]. Залежно від моделі краудфандингу особи, які роблять фінансові внески, отримують різні переваги: попередньо замовлені майбутні продукти, винагороди від команди проекту, частку майбутнього прибутку (так званий акціонерний краудфандинг) або просто задоволення від підтримки улюбленого проекту [4].

Краудфандинг є сучасною цифровою технологією (інтернет-платформою), котра дозволяє створювати нові інструменти для продуктивної взаємодії приватних інвесторів і представників соціального підприємництва [6].

До однієї з найбільш поширених краудфандингових платформ в Україні слід віднести «Спільнокошт», котру було створено у 2012 році. Дана платформа надає можливість знайти стартовий капітал для соціального підприємства, зібрати гроші на соціальний проект тощо. Комісія платформи складає 10% від зібраної суми проекту (у випадку якщо зібрано 100% суми) та 15% – якщо залучено від 50% до 99% суми проекту. На початок

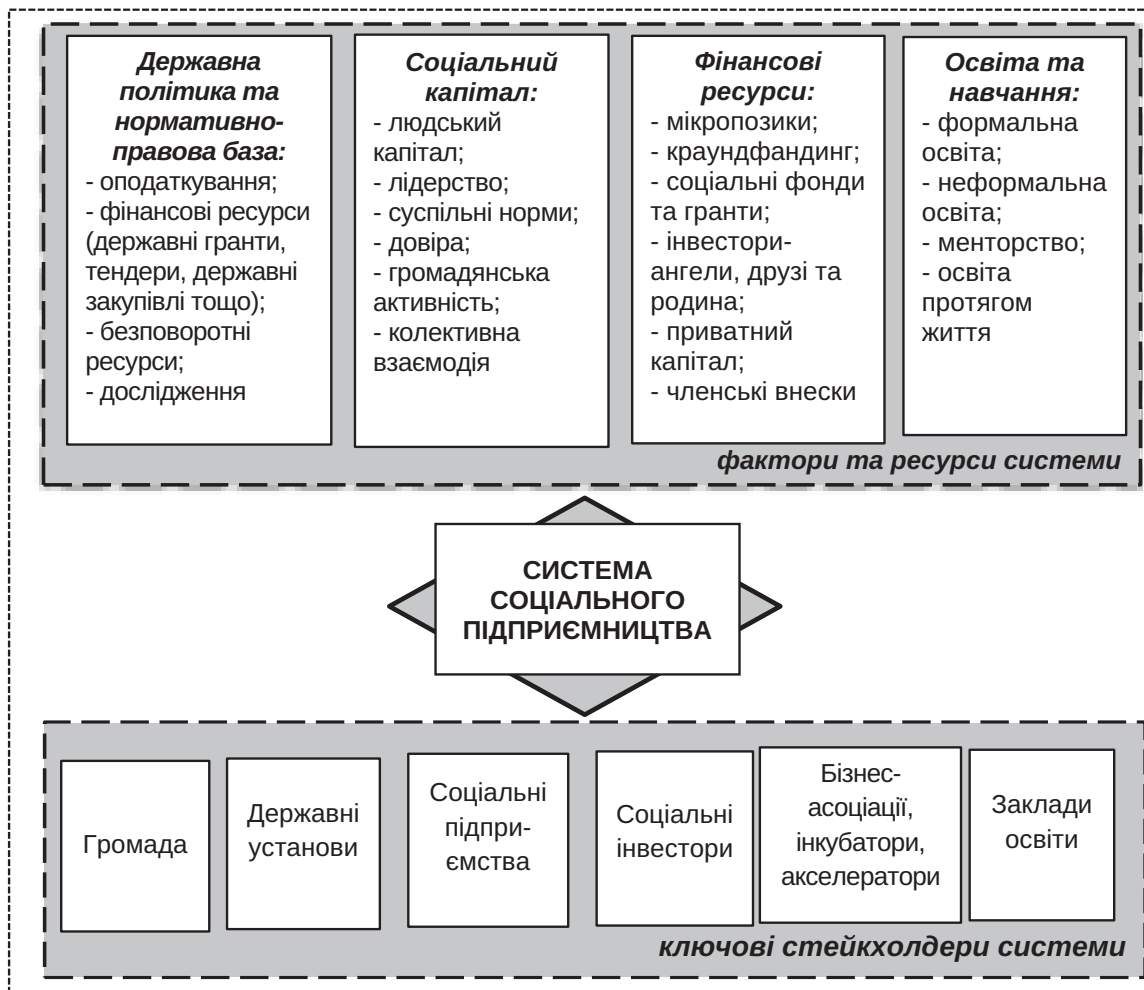

Рис. 1. Система соціального підприємництва регіон

Джерело: розроблено авторкою

2022 року на «Спільнокошті» понад 60 тисяч українців вклали майже 49 млн. грн у 546 проєктів.

Ще однією українською краудфандинговою платформою для соціальних та стартап проєктів є Startera. Платформа має комісію в залежності від суми внеску: 2% – для проєктів, необхідна сума для реалізації яких менша за 100 тисяч гривень та 1% – сума для реалізації яких становить 100 тисяч гривень і більше. За три роки діяльності платформи успішно реалізовано 34 проєкти на суму понад 1 мільйон гривень.

Використання краудфандингових платформ соціальними підприємствами має ряд позитивних та негативних аспектів. До позитивних слід віднести можливості: заявити про своє соціальне підприємство та зібрати стартові кошти на його розвиток; дослідити думку цільової аудиторії; залучати великих інвесторів. До негативних аспектів краудфандингу слід віднести технічні аспекти співпраці з платформами, оскільки можна не тільки не заробити, але й втратити певні кошти.

Цифровізація регіональних господарських систем є двигуном економічного зростання завдяки

здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість і якість економічної, соціальної та особистої діяльності. Розвиток цифрової економіки є базисом для створення нових інноваційних видів і моделей бізнесу, побудови продуктивної співпраці між ключовими стейкхолдерами системи соціального підприємництва.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Резюмуючи дослідження особливостей цифровізації регіональних економічних систем та розвитку соціального підприємства в умовах децентралізації, можна зробити наступні висновки. Цифровізація дає нові інноваційні можливості для розвитку соціального підприємництва та, в умовах децентралізації, активізує локальні громади. Зазвичай окремих крауд-інвесторів більше мотивує соціальна справа, ніж фінансова віддача.

На нашу думку, для розвитку соціального підприємництва в Україні необхідно розробити стійку модель фінансування в умовах цифровізації регіональних господарських систем, що створить можливість для залучення більшої кількості потенційних інвесторів.

REFERENCES:

1. Belleflamme, P., T. Lambert, and A. Schwienbacher (2013). Individual Crowdfunding Practices. *Venture Capital*, vol. 15 (4), pp. 313– 333. DOI: <https://doi.org/10.1080/13691066.2013.785151>. [in English]
2. Kerlin, J. (2010). A Comparative Analysis of the Global Emergence of Social Enterprise. *VOL-UNTAS: International Journal of Voluntary and Non-profit Organizations*, vol. 21 (2), pp. 162– 179. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-010-9126-8>. [in English]
3. Moore, M.-L., F. R. Westley, and A. Nicholls (2012). The Social Finance and Social Innovation Nexus. *Journal of Social Entrepreneurship*, vol. 3 (2), pp. 115– 132. DOI: <https://doi.org/10.1080/19420676.2012.725824>. [in English]
4. P. Belleflamme, T. Lambert, A. Schwienbacher (2014). Crowdfunding: tapping the right crowd. *J. Bus. Ventur*, vol. 29, pp. 585-609. [in English]
5. Revko A. (2017). Social Entrepreneurship as the Main Resource for the Regional Development. *Marketing and Management of Innovations*. Sumy State University, no. 1, pp. 85-96. DOI: <http://doi.org/10.21272/mmi.2017.1%2D28> [in English]
6. Revko A. (2022). Crowdfunding jako narzędzie kształtowania kapitału społecznego i rozwoju przedsiębiorczości społecznej w regionie w warunkach cyfryzacji. *Rynek pracy*. Warszawa, vol. 183 (4), pp. 62-72. DOI: <http://doi.org/10.5604/01.3001.0016.1182>. [in Polish]
7. Waligora A., Revko A. (2019). Social Entrepreneurship as a Determinant for the Local Community Development: Experience of Polish and Ukrainian Regions. *Polissya scientific bulletin*, no. 2, pp. 150–156 [in English]